

Motion till riksdagen

1988/89:Kr5

av Olof Johansson m.fl. (c)

Med anledning av skr. 1988/89:70 om ungdomsfrågor

Kultur är inte bara Dramaten och Operan. Kultur är också nyårsrevyerna och "Eldorado" på radion. Närmast och mest betydelsefullt är *musiken*.

Musik är det överlägset största intresset för ungdomar; att lyssna, att tillhöra en stil: punkare, hårdrockare, syntare eller bara slappna av till ljuva toner.

Ungdomar bygger upp sina liv kring denna musik. Trygghet och gemenskap förmedlas genom ljudvågor.

För många ungdomar är lyssnandet inte tillräckligt. Man vill uttrycka sina känslor, förmedla sitt budskap. Då tar man musiken till hjälp.

Idag finns det uppskattningsvis 40 000 källarband. De består av tjejer och killar som skapar något tillsammans, som de är stolta över och står för.

Denna breda (ibland bortglömda) verksamhet är en del av dagens ungdomskultur.

Unga skall kunna känna tillit till sig själva och sina medmänniskor. Vuxna borde ägna sig mindre åt att moralisera över ungdomars beteende och kultur och mer åt att kanalisera den kraft som finns. Den tar sig bl a uttryck i kunskapsökande, musikutövande, teaterverksamhet och idrott.

Samhället kan inte lova alla ungdomar ett lyckligt liv. Men vi måste göra allt för att den uppväxande generationen skall få en god grund att stå på för att kunna känna framtidstro. Vi är övertygade om att en sådan grund inte bara består av materiella ting. Den sidan är förhållandevis väl tillgodosedd.

Möjligheterna att påverka sin egen situation är små för de allra flesta ungdomar. Många tvingas fortsätta att flytta för att få arbete och/eller utbildning. På den nya orten trängs de längst bak i bostadskön tillsammans med andra ungdomar i hopp om en lägenhet. Följderna av regional obalans går ut över alla ungdomar, oavsett ursprung eller bostadsort. Ungdomen upplever ofta möjligheten att påverka samhällsutvecklingen som liten.

Att få lugn och arbetsro i skolan är nödvändigt för att kunna tillgodogöra sig en utbildning. Det försvåras av dagens stora klasser. Skolan är det område där nya pengar gör den största nytta för att ge ungdomar en god grund att stå på.

Politiken formas av de vuxna. Barn och ungdomar har svårt att göra sina värderingar och sin livssituation gällande. Miljöhot liksom frågor om krig och fred engagerar starkt liksom oro för den egna situationen, arbete, bostad, sjukdom (t ex HIV/aids), skolan, frågor om rätt och fel – mitt och ditt. Kulturfrågorna är en tydlig yttring av ungdomars särskilda värderingar och prioriteringar.

I samband med budgetpropositionen överlämnade regeringen också en skrivelse om ungdomsfrågor till riksdagen. Tyvärr tycks det som om skrivelsen kommit till för att med ord mer än handling markera aktivitet. Sanningen är nämligen att budgetpropositionen innehåller litet som kan glädja ungdomar. Centerpartiet anser att ungdomsfrågorna i vidaste mening är så centrala att de borde utvecklas i ett program, som antas av riksdagen. Regeringens skrivelse till riksdagen inbjuder inte till ett sådant ställningstagande. Riksdagen bör därför, i anledning av skrivelsen, begära ett konkret program för ungdomsfrågor, vilket kan ligga till grund för det fortsatta arbetet.

En naturlig utgångspunkt för programarbetet är att främja ungdomarnas självständighet, utveckling, framtidstro och integritet samt att utveckla attityderna för demokrati, solidaritet och jämställdhet.

Under allmänna motionstiden har centerpartiet på en rad områden väckt konkreta förslag som också kan ligga till grund för ett konkret handlingsprogram. Nedan erinrar vi om en rad av dessa förslag.

Utbildning

Utbildning och forskning är en drivkraft i samhällsutvecklingen som blir allt viktigare. En helhjärtad satsning på ett kvalitativt högtstående utbildningsväsende – det är idag vår viktigaste investering för framtiden.

Utveckling är inte bara en fråga om materiella förutsättningar. Det handlar i lika hög grad om sociala och kulturella förhållanden. Det gäller att ge individen goda möjligheter till utveckling och livskvalitet. När det gäller den personliga utvecklingen måste jämställdhetsaspekten ha en central roll.

Mot denna bakgrund anser centern att den nedrustning av det svenska utbildningsväsendet som nu pågår och som under 1980-talet bl a inneburit minskade staliga insatser är oacceptabel. Utbildningsområdet måste undantas från kvalitetssänkande besparingar och istället ges successivt ökade resurser. Resurserna måste fördelas rättvist över hela landet så att utbildningsutbudet blir tillgängligt för alla. Ungdomar har samma rätt som andra att ställa krav på sin arbetsmiljö. Det innebär bl. a.

- Högst 25 elever i varje klass i hela grundskolan
- Bra lokaler och läromedel
- Gymnasieskola för alla
- Bättre mat och miljö att äta i.

Centern har under en följd av år krävt en totaldimensionerad gymnasieskola som ger utrymme för alla ungdomar under 20 år att få en avslutad gymnasieutbildning. Detta kan då ske direkt efter grundskolan eller senare då eleverna tas in som äldresökande. Den studieförberedande delen av gymnasieskolan bör förändras mot färre linjer och ges "bredare ingångar". Även antalet yrkesinriktade linjer bör minska.

Den reformering av yrkesutbildningen som har inletts måste nu fullföljas i snabb takt. Regeringen och riksdagen måste med kraft hävda principen om elevstatus för den del av utbildningen som kommer att vara förlagd till arbetslivet. En angelägen förnyelse och modernisering av yrkesutbildningen får inte hindras av kortsiktiga partsintressen.

Centern anser att engelska skall läsas på lågstadiet och att skolöverstyrelsen ges i uppdrag att utreda frågan om ytterligare ett obligatoriskt språk på högstadiet. Vidare bör språkprogrammet för gymnasieskolan ses över. Invandrarnas språkkunskaper skall tas till vara på ett mer organiserat sätt.

Åtgärder krävs för att göra läraryrket så attraktivt att fler ungdomar söker sig till den nya lärarutbildningen. För detta krävs en bättre personalpolitik, konkurrenskraftiga löner och en ordentlig informationskampanj, riktad till gymnasieskolans elever.

Utveckla högskolan

Centern förordar ett system för friare studier inom det filosofiska fakultetsområdet som skulle innebära att studenterna kan välja den ämneskombination som de finner lämpligast för en fil kand-examen. Linjerna kan kvarstå som ett slags frivilliga studiepaket som studenterna kan använda eller avstå ifrån. Tillgång till god utbildning är en nyckelfaktor då det gäller att ge människor tillgång till arbete, service, kultur och en god miljö, d v s att skapa välfärd i vid mening men också för att fördela denna välfärd på ett rättvis sätt. Inte minst gäller detta tillgång till utbildning på högskolenivå.

Mot denna bakgrund är det god politik att öka antalet årsstudieplatser på högskolan, att bredda underlaget för de befintliga regionala högskolorna och att skapa nya högskoleorter.

Internationalisering

I vår nära omvärld ökar det nordiska samarbetet och vi närmar oss alltmer den västeuropeiska gemenskapen. Kontakterna med andra länder, USA, Östeuropa och Asien vidgas. En grundläggande förutsättning för allt detta är goda språkkunskaper.

För att Sverige på någorlunda lika villkor skall kunna delta i utbildningsutbytet med andra länder på högskolenivå krävs att våra högskolor också ger kurser på andra språk än svenska. På samtliga nivåer gäller naturligtvis att vi måste få till stånd ett utökat lärarutbyte med andra länder och att Sverige deltar i de internationella utbildningsprogrammen.

Vetenskapen är till sin karaktär internationell. En intensiv samverkan mellan de svenska högskolorna och annan svensk vetenskaplig verksamhet och liknande institutioner i vår omvärld är därför av allra största betydelse. Detta behov av omfattande internationella kontakter gäller såväl forskare som studenter inom grundutbildningen.

Det finns anledning att med särskilt stort intresse se på utvecklingen inom EG. Inom det s k Erasmus-projektet bygger man för närvarande upp möjligheter för studenter att med stor frihet välja studieort inom EG-området. Det är viktigt att Sverige blir delaktigt i detta projekt. Likaså bör Sverige eftersträva att bygga upp ett system med bilaterala avtal som underlättar studentutbyte med exempelvis USA, Japan, Östeuropa och länder i tredje världen.

Det nordiska utbytet är av särskilt stor betydelse för oss. Här måste strävan vara att skapa en situation där det råder full frihet för nordiska studerande att bedriva studier vid vilken nordisk läroanstalt som helst. Det bör vara en

parallell till den fria nordiska arbetsmarknaden. Givetvis skall samtliga studiesociala förmåner gälla oavsett i vilket nordiskt land man studerar. Sverige bör i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet verka för en överenskommelse av detta.

Från centerns sida ställer vi upp fyra punkter som grund för en reformering av studiemedelssystemet.

1. Skuldbördan efter studietiden måste kraftigt lättas. Detta är enligt alla undersökningar den viktigaste åtgärden för att trygga rekryteringen till högre studier och minska den sociala snedrekryteringen.
2. Studiemedlen ska ge drägliga levnadsförhållanden under studietiden. Totalbeloppet måste höjas så att den studerande garanteras en rimlig levnadsstandard under studietiden.
3. Systemet ska konstrueras så att subventionen i systemet lyfts fram. Merparten av subventionen skall läggas på en stor bidragsdel.
4. Studiemedelssystemet skall skapa så lite byråkrati som möjligt och vara enkelt och överskådligt.

Centerpartiet anser att man genom att införa en studielön kan åstadkomma ett studiefinansieringssystem som stimulerar fler till en längre utbildning. I vår modell erhåller den studerande en studielön på 100 % av basbeloppet (1989, 27 900 kr.). Denna studielön kompletteras med statsgaranterade lån på upp till 80 % av basbeloppet.

Bostäder åt unga

Centerpartiet ser mycket allvarligt på de akuta bostadsproblem som stora ungdomsgrupper står inför. Ungdomarnas situation på bostadsmarknaden måste kraftigt förbättras.

Behovet av lägenheter från en växande grupp ungdomar och ökad andel ensamhushåll har av regeringen mötts med en politik som genom förändrade låneregler stimulerat till sammanslagning av små lägenheter till större. Antalet ungdomar mellan 20–24 år har sedan mitten av 1970-talet ökat med ca 75 000. Detta har medfört att andelen ungdomshushåll sedan mitten av 1960-talet ökat med ca 10 % och nu uppgår till 35 % av det totala antalet hushåll. Samtidigt har andelen smålägenheter minskat.

Regeringens insatser för att öka tillgången på bostäder för ungdomar är otillräckliga. De räcker endast till att marginellt påverka den akuta bostadsbristen för ungdomar och beaktar överhuvudtaget inte de grundläggande orsakerna till den uppkomna situationen. Centern anser att ett effektivt åtgärdsprogram snarast måste tas fram för att komma till rätta med ungdomars bostadsproblem på både kort och lång sikt.

Detta åtgärdsprogram bör enligt centerns mening ha följande inriktning:

- Det gäller först och främst åtgärder för att minska trycket på bostadsmarknaden främst i storstadsområdena. Centern föreslår en kraftigt förstärkt regionalpolitik för att skapa en mer balanserad utveckling i hela landet. I Stockholm har de senaste åren byggts 1 lägenhet per 2,7 nya arbetstillfällen.
- Villkoren för det statliga stödet till byggande måste förenklas. Lån skall kunna ges till enklare men ändå funktionsdugliga bostäder.

- Bosparande för ungdomar. Vi föreslår inrättandet av personliga investeringskonton. Insättningar på kontot är avdragsgilla vid taxeringen. Medlen kan användas till bostad, företagande eller studier. Denna typ av långsiktigt sparande i kombination med bra lånemöjligheter skapar reella möjligheter för ungdomar att förvärva bostadsrätter eller egna hem.
- Rädda smålägenheterna! Många ungdomar vill helst ha en liten billig lägenhet. Lånen till ombyggnad har medverkat till en lyxsanering eller sammanslagning av smålägenheter till stora. Centern kräver ett omedelbart stopp för sammanslagning av smålägenheter.
- Ett särskilt statligt stimulansbidrag på 30 000 kr inrättas som skall utgå till kommunerna för varje ny lägenhet under 65 m² som tillskapas.
- Införande av en 25-procentig investeringsavgift på nya lokaler för att styra över byggandet till bostadssektorn och bromsa utbyggnaden av kontors- och lokalytor i de mest expansiva storstadsregionerna.

Barn i storstad

Livsvillkoren för barn i storstäderna är ofta påfrestande. Mer än på andra håll i landet är vardagens viktiga funktioner skilda från varandra. Bostadsområden- och arbetsområden, servicecentra och fritidsområden är avgränsade från varandra. Ökande trafik och luftföroreningar drabbar barnen värst.

Många barn och ungdomar upplever att de står utanför vuxnas vardag. Deras nära och varaktiga vuxenkontakter är få. Långa avstånd mellan boende och vuxnas arbetsplatser bidrar till att stänga barnen ute. De får ingen realistisk bild av vuxentillvaron.

Expansionen måste begränsas för att barn och ungdomar skall kunna uppleva en god livskvalitet. Den fortsatta utvecklingen måste styras av en samhällsplanering som bättre än hittills utgår från barnens bästa. Samtidigt krävs åtgärder som begränsar redan inbyggda brister i storstaden. Regeringen har inte, trots olika utredningar och arbetsgrupper, presenterat något sammanhängande program för åtgärder för att förbättra framför allt storstadsbarnens situation. Barnmiljörådet bör få i uppdrag att utarbeta ett samlat och övergripande handlingsprogram för barn i storstadsmiljö.

Vuxenstöd mot otrygghet

Det finns en otrygghet i vårt välfärdssamhälle som är särskilt tydlig bland barn och unga. Det märks bl a genom mobbning, ungdomsvåld och oro i skolan. En fruktansvärd konsekvens av barns och ungdomars problem är antalet självmord bland barn och unga.

Barn och ungdomar saknar ofta stöd från och kontakter med vuxenvärlden. Centern anser att regeringen skall ta initiativ för att ge utbildning till berörda personalgrupper men också att tillgodse föräldrautbildningsbehov i detta avseende.

Lokal ungdomsverksamhet

Det finns stor enighet om att barn- och ungdomsorganisationerna spelar en betydelsefull roll för att uppnå de av riksdagen uttalade ungdomspolitiska målen att utveckla demokratin, stimulera samhällsengagemang, skapa

samhällsmiljöer, öka jämlikheten och skapa samhörighet. Idrottsföreningarna, som har ca 80 % av den lokala ungdomsverksamheten, har härvidlag en mycket stor betydelse. Ungdomsorganisationerna gör en kontinuerlig och långsiktig insats för att ge dagens ungdomsgenerationer denna humanistiska grund att stå på. Organisationernas insatser bygger på arbete av och för ungdomar. Detta går inte att jämföra med kampanjer, organiserade av myndigheter.

Det är viktigt att stödets utformning inte hämmar uppkomsten av nya ungdomsorganisationer som inte har sina rötter i traditionell folkrörelsestruktur, utan som representerar den unga generationens sätt att vilja organisera, prioritera och aktivera sin fritid och sitt engagemang. Ett exempel på en sådan organisation är Non Fighting Generation.

Det lokala aktivitetsstödet har trots sin höjning till 12 kr per sammankomst minskat avsevärt i värde. Centerns föreslår därför höjning till 17 kr som en första etapp för att öka möjligheterna till lokal ungdomsverksamhet.

Bredda utbudet av fritidsaktivitet för flickor

Fritidsutbudet har ofta en inriktning som främst tillgodoser de fritidsaktiviteter som pojkar utövar, t ex fotboll, bandy, ishockey, motorsport etc. De fritidsaktiviteter som flickor ofta föredrar får oftast ett mycket sämre stöd från såväl kommunerna som från de ideella föreningarna. Det är oftast lättare att driva igenom beslut om en ny ishall än att bygga ett ridhus, vilket nästan huvudsakligen frekventeras av flickor.

Möjligheterna att bedriva olika typer av kulturella aktiviteter är också oftast betydligt sämre än t ex idrottsutövande. Flickors intresse för sång, musik, konst och andra kulturella aktiviteter får inte heller alltid berättigat utrymme i de fritidsaktiviteter som erbjuds.

Enligt vår mening måste flickor och pojkar ha samma möjligheter att utöva olika typer av fritidsaktiviteter, oavsett intresse och läggning. Det ankommer framför allt på kommunerna att ta ansvar för detta.

Resor och kommunikationer

Bussar och tåg har störst betydelse för ungdomar och de äldre. Det är bra att det nya systemet för reserabatter betytt att den minskning av de studerandes resor med SJ som ägt rum under en följd av år nu har förbytt i en ökning.

Det finns dock ungdom och studerandegrupper som inte har möjlighet att i någon större utsträckning utnyttja rabatterna. Detta gäller dem som bor i områden där kommunikationerna i övrigt är bristfälliga.

Centern kan inte acceptera att regeringen förbiser detta. Giltigheten att utnyttja reserabatter bör utsträckas till länstrafiken, såväl på bussar som på järnväg.

Ungdomars arbete

En av de viktigaste uppgifterna för samhället är att bereda ungdomar arbete eller utbildning. Ett välfärdssamhälle kan inte acceptera att unga människor inte får fäste på arbetsmarknaden. Insatserna från samhället måste inriktas på att förutsättningar för varaktiga jobb skapas över hela landet på den

ordinarie arbetsmarknaden. En sådan politik är också grunden för ungdomars sysselsättning.

Arbetsmarknaden måste bli öppen i ordets egentliga bemärkelse. Det ställer ökade krav på insatser bl a från skolans sida. Skolan har skyldighet att tillsammans med de arbetsvårdande myndigheterna underlätta övergången från skola till arbete.

Alla unga handikappade och nyhandikappade skall ha alternativ försörjning till förtidspension så länge de deltar i rehabilitering. Ersättningen måste utformas så att den ekonomiskt inte missgynnar enskilda handikappade i förhållande till dem som har pension. Förtidspensionering skall ej utgöra ett hinder för inträde i arbetslivet. Alla ungdomar behöver få erfarenheter av det praktiska yrkeslivet som en del av sin utbildning/introduktion på arbetsmarknaden. För ungdomar med funktionsnedsättningar är detta angeläget.

Arbetsmiljön

Det ökade antalet arbetsskador, ofta hos unga människor, är ett slöseri med både mänskliga och ekonomiska resurser som är oacceptabelt. Kraftfulla åtgärder måste sättas in för att förebygga och undvika arbetsskador och skapa en bättre arbetsmiljö, både fysiskt och psykiskt.

Kemikalier på arbetsplatserna ger problem på både kort och lång sikt. Monotona arbetsmoment ger förslitningsskador även i arbeten som kan uppfattas som fysiskt lätta. De tunga belastningsskadorna framträder nu främst i vård- och omsorgsarbeten. Dessa arbeten har ofta också pressande psykiska förhållanden. Datautvecklingen innebär att allt fler får problem när det gäller bildskärmsarbete – det gäller både ögonproblem och allergiska eller andra reaktioner. De nya arbetsmiljöfrågorna är dem de unga kan komma att dras med hela livet – om inget görs.

Vi vill för vår del förordade ett aktionsinriktat arbete med siktet inställt på de konkreta problem som finns och uppstår i arbetsmiljön.

- Kemikaliehoten i alla samhällsmiljöer måste minska
- Den psykosociala samhällsmiljön måste i ökad utsträckning präglas av gemenskap mellan människorna och ett ömsesidigt ansvarstagande
- Arbetsplatserna och arbetsredskapen måste utvecklas från varje individs situation
- Samhället måste gå i spetsen för ett arbete inriktat på sunda levnadsvanor
- Arbetsmiljöfrågorna måste inta en roll i det internationella ekonomiska samarbetet
- De monotona arbetena måste förändras
- Idag är många ungdomar dåligt tränade fysiskt. Alla ungdomar bör stimuleras att bygga upp sin kropp för att ha en bättre beredskap inför arbetslivet. Gymnastiken i skolan bör därför förändras.

Barns rättigheter

Av jordens befolkning är nära hälften barn under 15 år. I utvecklingsländerna dör 80 000 av dessa barn varje dag. 80 000 barn, det är ett helt Gävle om

dagen. 90 procent av de dödsfallen hade kunnat förhindras med enkla metoder. Med rent vatten, bättre hygien, bra mat, tak över huvudet och kläder på kroppen. Saker som bara skulle kosta en bråkdel av världens årliga rustningskostnader.

I industriländerna är det också många barn som far illa. Sprit- och drognissbruk och misshandel är för många barn i den rika världen en tragisk verklighet.

Vi anser att det behövs en fördjupad debatt om barns rättigheter och samband mellan rättigheter, utveckling och uppväxtvillkor i i- och u-länder. De handikappade i tredje världen är en särskilt utsatt grupp.

Ett nordiskt institut för barns rättigheter, utveckling och miljö bör inrättas. Institutet bör ha en fristående ställning. Institutet skall kunna fungera som ett fakta och dokumentationscentrum men också som ett forum för samtal över gränserna genom seminarier och kursverksamhet. Vi tror att det skulle kunna fungera både som en kunskapsbank och en pådrivare i frågor som rör barns rättigheter och efterlevnaden av dessa. Ett nordiskt institut skulle markera den vikt som de nordiska länderna ger dessa frågor.

Invandrarungdom

Riksdagen beslöt 1984 att de riktlinjer för invandrapolitiken som fastställdes i mitten av 1970-talet skall fortsätta att gälla som mål för samhällets insatser. Riktlinjerna brukar delas upp i tre huvudmål, nämligen jämlikhet, valfrihet och samverkan.

Jämlikhetsmålet bör ses som det mera övergripande målet för invandrapolitiken. Det innebär att man dels ska uppnå lika rättigheter och dels ha likvärdiga möjligheter.

Valfrihetsmålet ger invandrarna rätt att kunna leva och verka i den svenska samhällsgemenskapen och samtidigt behålla och utveckla sitt kulturarv.

Det tredje målet, samverkansmålet, innebär att en ömsesidig samverkan bör komma till stånd mellan invandrare och majoritetsbefolkningen.

Redan en ytlig granskning av några olika samhällsområden ger vid handen att riksdagens mål om jämlikhet, valfrihet och samverkan långt ifrån uppfylls på det sätt som var tänkt. Det gäller arbetsmarknaden, skolan, hemspråksundervisning, radio och TV och stödet till föreningar, tidningar, kyrkor och kultur.

Trots att allmänna opinionen gått i riktning mot större tolerans och ökad förståelse för invandrare har antalet fall av diskriminering och främlingsfientlighet ökat.

Eniga riksdagar har vid två tillfällen fastställt målen för invandrapolitiken. Riksdagen har därmed också ett ansvar för att målen uppfylls i samhället. Finns det uppenbara brister bör också riksdagen ta initiativ till åtgärder som löser problemen.

Asylsökande barnfamiljer och ensamma flyktingbarn

Utredningen i ärenden rörande asylsökande barnfamiljer är i många fall otillräcklig. Det uttalande som dåvarande invandrarministern gjorde i proposition 1983/84:144 angående beaktande av omständigheter av humani-

tär natur, hälsoaspekter m.m. som rör barnen, har i stor utsträckning åsidosatts.

Invandrarverket har i skrivelse till Rikspolisstyrelsen framhållit betydelsen av att även flyktingbarnens situation uppmärksammas och utreds grundligt. Dessa utredningar kan ofta vara mycket svåra och måste utföras av kvalificerad, särskilt utbildad personal. Barnens personliga rättssäkerhet får inte åsidosättas.

Direktavvisningar av barnfamiljer bör inte ifrågakomma. Ensamma flyktingbarn, d.v.s. barn som kommer utan vårdnadshavare måste ägnas särskild uppmärksamhet. Varje enskilt barn måste betraktas som ett självständigt rättsobjekt. Alla led i flyktingmottagandet måste tillämpa lagar och bestämmelser så att inga beslut tas som inte bygger på denna grundregel.

Brottsbekämpning

Stoppa videovåldet

Till samhällets allra viktigaste uppgifter hör att bekämpa, förebygga och beivra brott och att garantera medborgarna rättssäkerhet. Dessa uppgifter klaras för närvarande inte på ett tillfredsställande sätt.

Barns och ungdomars inställning till våld styrs inte bara av föräldrar och skola. Den allmänna attityden i samhället är viktig. Ökat bruk av narkotika och alkohol är också bidragande orsaker till ökat våld. Exponering av extremvåld och våldspornografi kan påverka unga att tolerera våld som inslag i ett naturligt beteende vid konfliktlösning eller som ren underhållning. Videogram bör förhandsgranskas för att man skall kunna minska antalet videogram med våldsinslag.

Folkkampanj mot våldet

Många människor är engagerade i samhällsarbetet via olika ideella organisationer. Föreningslivet har inte bara en potential att delta i allmänt attitydskapande arbete utan också en beredskap att direkt delta i samhällsarbetet. I andra frågor av denna art har massiva informations- och upplysningskampanjer bidragit till förändrade attityder hos barn och unga. Ett exempel är kampanjen "No smoking generation". Vi anser att det engagemang som idag finns i samhällsarbetet genom olika ideella organisationer på ett bättre sätt bör utnyttjas i det brottsförebyggande arbetet. Det gäller också organisationer som Non fighting generation. Målsättningen bör vara att genom ideella organisationer i samarbete med skola och berörda myndigheter bygga upp en folkkampanj mot det ökande våldet i samhället.

Narkotika

Användningen av narkotika är en av de vanligaste orsakerna bakom brott. Ett viktigt led i brottsbekämpningen är därför att angripa narkotikabrotten.

Kampen mot narkotika måste riktas mot alla led. Det gäller gatulangning, den enskilde missbrukaren och de s.k. storlangarna. En "missbrukarbana" börjar oftast i unga år. Det är därför viktigt att samhällets insatser för att minska narkotikabrotten inriktas på att avbryta "banan" på ett tidigt stadium.

Den lagstiftning som drevs igenom i riksdagen 1988 angående kriminalisering av bruk av narkotika är verkningslös på grund av att fängelse saknas i straffskalan. Vi anser att detta skall förändras.

Kampen mot narkotika skall vara ett högt prioriterat område för polisens verksamhet.

Enligt vår mening bör ordningsbot införas för snatteribrott. Ett ordningsföreläggande vid mindre snatteribrott utgör enligt vår mening ett exempel på en snabb, och för den enskilde tillfällighetssnattaren en förhållandevis skonsam, form av lagföring.

Särskilda insatser för unga lagöverträdare

Föräldrar har ett ansvar för omyndiga barns handlingar. Det är viktigt att föräldrar lever upp till sitt ansvar. Samhället måste hjälpa och stödja föräldrar i denna uppgift.

Ett utsträckt föräldraansvar ställer också krav på samhällets olika myndigheter att underrätta föräldrar när en myndighet får kännedom om sociala störningar hos barn eller ungdom. Denna skyldighet ska omfatta såväl polisen som skolan och de sociala myndigheterna. Föräldrarna måste betraktas som naturliga samarbetspartners för myndigheterna när det gäller att tillrättaföra en ung människa. Undantag från detta bör ske när det p.g.a. familjeförhållanden eller barnets allmänna sociala situation bedöms som olämpligt.

Det har stor betydelse att det finns vårdanstalter som är särskilt anpassade till svårbehandlade unga lagöverträdare. Det är vår avsikt att återkomma i denna fråga då regeringen avser att lägga förslag till riksdagen under våren i detta ärende.

Gärningsmän under 15 år

Samhället har bristande insikter om omfattningen av ungdomsbrottsligheten. Detta beror främst på att de brott där gärningsmannen är yngre än 15 år, d.v.s. inte straffmyndig, ej får registreras. Därför är det inte känt om brottsligheten hos de verkligt unga ökar, minskar eller är oförändrad. När det gäller brott begångna av så unga gärningsmän är det viktigt att ta hänsyn till den unges omognad. En registrering på sedvanligt sätt är därför inte lämplig. Detta innebär dock inte att samhället helt bör åsidosätta möjligheterna att följa utvecklingen av brottsaktiviteten även hos denna grupp. Ett visst faktainhämtande bör därför inledas. Statistikinhämtningen bör dock – med bevarad anonymitet för lagöverträdarna – endast omfatta brottstyp och gärningsmannens ålder.

HIV-aids

En saklig och målgruppsanpassad information är det bästa och säkraste sättet att hejda smittspridningen. Informationsinsatserna måste inriktas på att inte bara sprida faktakunskap utan också att åstadkomma förändrade attityder och förändrat sexuellt beteende.

Enligt vår uppfattning finns det anledning att låta en större del av informationsmedlen komma frivilligorganisationerna till del för att användas

i deras upplysnings- och utbildningsarbete. Till de allra viktigaste informationsinsatserna hör de som riktar sig till skolungdomar. Skolan har i det sammanhanget en central funktion. En fördjupad information om HIV/aids bör inte vara en isolerad företeelse utan ingå som en naturlig del i skolans sex- och samlevnadsundervisning. Inte minst viktigt är att upplysning om andra sexuellt överförbara sjukdomar inte försummas. Könssjukdomar som klamydia, kondylom m.fl. sjukdomar kan i sig leda till ytterst allvarliga skadeverkningar, men innebär också att risken för att HIV-smitta överförs ökar.

En förutsättning för att skolan skall kunna fullfölja sin viktiga uppgift som informatör är att sex- och samlevnadsundervisningen fungerar tillfredsställande på alla stadier och på alla linjer. Likaså är det en förutsättning att skolöverstyrelsen tillförs de resurser som erfordras för att planerat fortbildningsprogram skall kunna genomföras. Detta arbete måste ske kontinuerligt för att få effekt.

I det här sammanhanget vill vi också peka på betydelsen av att det i hela landet, helst i alla kommuner, finns ungdomsmottagningar dit ungdomar kan vända sig med förtroende i alla frågor som rör sex- och samlevnad, prevention, graviditet, veneriska sjukdomar m.m. Nyinrättade ungdomsmottagningar visar att det ofta finns ett stort uppdämt behov av sådan verksamhet.

Kunskaperna rörande smittoriskernas ökning vid alkoholkonsumtion är dåligt belysta. Med vetskap om den stora roll detta spelar i spridningen av andra sexuellt överförbara sjukdomar finns det anledning att uppmärksamma detta i betydligt högre utsträckning än vad som sker idag.

Vi anser därför att aids-delegationen bör få i uppdrag att i sitt informationsmaterial mera beakta den stora fara som föreligger vid smittspridning om kontrahenterna är påverkade av alkohol. Alkoholens inverkan på omdömet är klart belagt. För att förebygga att detta blir den stora smittspridningsvägen framöver finns det all anledning att nu ta detta hot på stort allvar.

Alkoholpolitik

Det nya dryckesmonster som nu utvecklas är oroväckande. Opinionsbildningen lyckas inte flytta fram positionerna. Det finns ingen som tillräckligt kraftfullt tar täten för en utveckling för minskad alkoholkonsumtion totalt och för fler alkoholfria miljöer. Någon motsvarighet till den ändrade attityden till rökning har inte uppkommit när det gäller alkohol.

Nykterhetsorganisationer och övriga folkrörelser har en viktig roll i detta sammanhang. Kulturlivet, idrottsrörelsen och massmedia har stor betydelse för hur trender och beteenden utvecklas.

Drogfria ungdomsmiljöer måste ha bättre förutsättningar. Utan stöd till positiva alternativ finns små möjligheter att lyckas i arbetet att höja debutåldern. Riksdagen bör ge bättre förutsättningar för organisationerna att verka och även ge utrymme för okonventionella initiativ för en bra ungdomsmiljö.

Enligt vår mening finns skäl att alla samlas till aktion mot en ökad

alkoholkonsumtion. Regeringen måste vara beredd att ta en offensiv
tätposition i denna opinionsbildning.

Mot. 1988/89
Kr5

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställes

att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag till program för
en utvecklad ungdomspolitik enligt det i motionen anförda.

Stockholm den 3 februari 1989

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunnar Björk (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Görel Thurdin (c)

Karin Söder (c)

Gunilla André (c)

Börje Hörnlund (c)

Agne Hansson (c)

Larz Johansson (c)